

ISSN 2415-3117

AZƏRBAYCANDA XARİCİ DİLLƏR

ИНОСТРАННЫЕ ЯЗЫКИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ
FOREIGN LANGUAGES IN AZERBAIJAN
FREMDSPRACHEN IN ASÄRBAİDŞAN
LES LANGUES ÉTRANGÈRES EN AZERBAİDJAN

4

2016

AZƏRBAYCANDA XARİCİ DİLLƏR

ИНОСТРАННЫЕ ЯЗЫКИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

FOREIGN LANGUAGES IN AZERBAIJAN

FREMSPRACHEN IN ASÄRBAIDSHAN

LES LANGUES ÉTRANGÈRES EN AZERBAÏDJAN

№ 4 (34) / 2016

**Elmi-metodik
və ictimai-publisistik
jurnal**

2007-ci ildən nəşr olunur

İldə 4 sayı çıxır

Redaksiyanın ünvanı:

Azərbaycan Respublikası
AZ 1008, Bakı,
Ə.Əlizadə küç., 61/50

Tel./faks: (99412)496 18 96
(99450) 5859283

e-mail: fveysalov@gmail.com

İllik abunə haqqı: 20 man.

Abunə indeksi: «Qasid»in kataloqu: 1068

**Научно-методический
и общественно-публицистический
журнал**

Издается с 2007 года

Издается 4 номера в году

Адрес редакции:

Азербайджанская Республика
AZ 1008, Баку,
ул. А.Ализаде, 61/50

Тел./факс: (99412) 4961896
(99450) 5859283

e-mail: fveysalov@gmail.com

Стоимость годовой подписки: 20 ман.

Индекс подписки: каталог «Гасид»: 1068

AR ƏN-də 24.08.2006-cı ildə qeydiyyatdan keçmişdir.

Qeydiyyat №-si 1959. Təsisçi: f.e.d., prof. F.Y.Veysəlli

AR Beynəlxalq Bankı Nəsimi filialı: Hesab sahibinin adı:

Veysəlli Fəxrəddin Yadigar oğlu.

Hesab №711834 AZN 382101 VÖEN 1400985512

Baş redaktor: prof. F.Y.Veysəlli

Baş redaktorun müavini: prof. F.Ə.Aslanov, prof. L.M.Cəfərova

Redaktorlar: fil.f.d. M.Ə.Abbasova, fil.f.d. L.Q.Qurbanova

Məsul katib: fil.f.d., dos. C.M.Babayev, fil.f.d., dos. S.Ə.Adışova

Jurnalın redaksiya şurası:

AMEA-nın həqiqi üzvü V.M.Məmmədliyəv, AMEA-nın həqiqi üzvü K.M.Abdullayev, prof. S.Ə.Abdullayev, prof. O.İ.Musayev, prof.M.Y.Qazıyeva, prof. M.T.Qayıbova, prof. Q.H.Quliyev, prof.D.Ə.İsmayılova, prof. G.C.Hüseynzadə, prof. B.B.İsmayılov, prof. M.Q.Qocayev, prof. M.M.Cəfərov, prof. İ.H.Həmidov, prof. A.Y.Məmmədov, prof. Ə.Ə. Abdullayev, prof. S.S.Mirzəyev, prof. S.İ.Seyidov, prof. T.Z.Rüstəмова, prof. F.H.Zeynalov

Texniki redaktor: S.C.Əlizadə

Kompüter üzrə tərtibatçı: S.Cumayeva

Korrektor: dos. S.B.Mustafayeva

BÖLMƏLƏR ÜZRƏ REDAKSIYA HEYƏTİ

Dil nəzəriyyəsi

prof. A.M.Məmmədli

prof. A.Y.Məmmədov

f.e.d. Z.M.Əliyev

Dilçilik tarixi

prof. Ə.Ə.Rəcəbli

prof. A.Ə. Həsənov

prof. T.Ə.Cəfərli

prof. Ç.M.Qaraxanlı

Müqayisəli-tipoloji dilçilik

prof. A.M.Abbasov

prof. M.M.Musaoglu (Türkiyə)

prof. N.Məmmədli

Oxşarlıqlar və fərqlər dilçiliyi

prof. S.M.Babayev

prof. F.Ə.Aslanov

prof. Ə.B.Qubatov

prof. D.N.Yunusov

Dil və fəlsəfə

prof. F.Q.İsmayılov

prof. N.Z. Hüseynli

Dil və sosiologiya

prof. Ə.M.Tağıyev

prof. E.C.Abbasov

prof. İ.Kazımov

Riyazi və təbii dilçilik

AMEA-nın müxbir üzvü, fiz.-riy.e.d., prof. R.Ə.Əliyev

prof. M.Ə.Mahmudov

prof. A.Q.Ələkbərov

Neyrodilçilik

T.Nüvədili (ABŞ)

M.B.Əsgərov

Uşaq dili

dos. M.Məmmədov

prof. Ə.H.Hacıyeva

V.F.Fəxri (London)

Dil və semiotika

prof. H.M.Zərbəliyev

prof. L.M.Qranovskaya

prof. A.Z.Sabitova

Ana dilinə və ana dilindən

tərcümə problemləri

prof. Ş.İ.Xəlilli

prof. T.H.Vəlixanlı

prof. Q.H.Bayramov

Süni dil və digər intellektlərin dili

prof. A.N. Abbasov

prof. R. Əliyev

prof. B.Cəfərova

Pedaqoji dilçilik

prof. G.Ç.Hüseynzadə

prof. L.M.Cəfərova

prof. F.F.Cahangirov

Xarici dillərin tədrisi metodikası

prof. Z.İ.Quliyev

prof. Ç.Ə. Bədəlov

dos. Ə.Ş.Şirəliyev

ISSN 2415-3117

Məcmuə Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası tərəfindən Dissertasiyaların əsas nəticələrinin dərc olunması tövsiyə edilən dövri elmi nəşrlərin siyahısına daxil edilmişdir.

BAS REDAKTO
DİLÇİLİK
Bağrova S.
Müasir Azərbaycan
Təvsiyə olunan
Küçəli S.T.
Təsvir vasitəsi
Cəfərova A.
Kategoriyalar
Rəhimli G.A.
2000-2010-cu
İsmayılova Y.V.
Müasir alman
Yunusova N.X.
Qloballaşma ş
Tacasova C.
İstifadə olunan
studiyaların
Abbasova M.Y.
Anqilizmlər A
Ağayeva N.
Mədəniyyət
Cəfərova P. F.
Ədəbi dilin tə
Lacınzadə G.Ş.
Müasir İngilis
Əliyeva N.İ.
Fransız dilinin
Həsənova F.
Fəlin gələcək
Cəfərova K.
Ağır poeziyası
Əliyeva V.
İngilis dilinin
Tağıyeva V.
Müasir İngilis
Neymətin Z.
Xarici dilin Az
İlyasova G.N.
Mətnin fonetik
İbrahimova Ş.
Bədii mətndə
Məmmədova M.
Fransız dilinin
Cəfərova K.
Dünya interfe
Hüseynova T.
İngilis dilinin t
Küçəli K.
Фигуративная
MÜƏLLİMLƏR
Əliyeva S.X.
Roman dilçiliyi
Babayeva T.
İngilis dilinin
Hüseynova G.
Mətnə əlaqə
METODİKA
Bağrova A.
Alman dilində
Məmmədova
Əsidiş anlama
Aslanova T.A.
Dil fakültələri
RƏYLƏR
F.Veysəlli. Pho
FAKTLAR
Джагоднишв
DÜNYA DİLÇİ
TƏBRİK EDİR
DİL HAQQINDA

MÜNDƏRİCAT

BAŞ REDAKTORDAN	4
DİLÇİLİK	
Bağrova S. Müasir Azərbaycan dilində omonimlərin nəzəri problemləri tarixinə bir baxış.....	5
Гамбарова А.Г. Концепт "узел" как элемент общечеловеческой культуры.....	10
Köçərli S.T. Təsvir vasitələrinin mətnyaratma və üslubi funksiyaları.....	16
Сафарзаде А. Категория модальности в системе языка.....	21
Rəhimli G.A. 2000-2010-cu il "Le Petit Robert" lüğətləri əsasında aparılmış tədqiqat zamanı qarşıya çıxan yeni alınmalar	24
İsmaylova Y.V. Müasir alman dilində sual cümlələrini formalaşdıran vasitələr.....	28
Yunusova N.X. Qloballaşma şəraitində Azərbaycanda dil siyasəti.....	33
Гасанова С. Использование сайта «Deutsche welle» на уроках немецкого языка для развития устной речи студентов второго курса языкового вуза.....	39
Abbasova M.Y. Anqlisizmlər Azərbaycan kütləvi informasiya vasitələrində.....	43
Ağayeva N. Mədəni şok.....	47
Cəfərova P. F. Ədəbi dilin tələffüz normasında yeni meyillər.....	50
Laçınzadə G.Ş. Müasir ingilis dilində sadə cümlənin funksional təhlili.....	55
Əliyeva N.İ. Fransız dilinin xarici dil kimi tədrisində mədəniyyətlərarası dəyərlərin rolu	60
Həsənova F. Feilin gələcək zaman formalarının üslubi xüsusiyyətləri.....	64
Cəfərova K. Aşıq poeziyasında frazeoloji vahidlərin bəzi xüsusiyyətləri.....	67
Xudiyeva V. İngilis dilinin tədrisində müasir texnologiyalara.....	71
Tağıyeva V. Müasir ingilis dilində şəxs əvəzliliklərin mətnyaratma xüsusiyyətləri.....	74
Neymatulin Z.,Kərimov A. Xarici dilin Azərbaycan auditoriyasında tədrisi məsələləri.....	78
İlyasova G.N. Mətnin fonetik təşkilinə dair.....	82
İbrahimova Ş.İ. Bədii mətnə əlaqəliliyin istiqamətlərinə dair.....	85
Məmmədova N.Ş. Fransız dilinin tədrisində şeir.....	90
Cəfərova K. Dildə interferensiyanın təzahürü və növləri.....	95
Hüseynova T. İngilis dilinin tədrisində səmərəli strategiyaların tətbiqi yolları.....	99
Юсифли К. Формирование и развитие лингвистики текста.....	103
MÜƏLLİMLƏRİMİZİN YARADICILIĞI	
Əliyeva S.X. Roman dilçiliyində fonotaktikanın öyrənilməsi tarixindən.....	107
Babayeva T. İngilis dilinin qrammatikasının tədrisinə dair mülahizələr.....	111
Hüseynova G. Mətnə əlaqəliliyin sintaktik vasitələri (elmi mətnlər əsasında).....	115
METODİKA	
Bağrova A. Alman dilində danışmaq vərdişlərinin formalaşmasında motivasiyanın rolu və onun reallaşdırılması yolları.....	119
Məmmədova N. Eşidib anlama bacarığının tətbiqi zamanı qarşıya çıxan çətinliklər və onların həlli yolları.....	123
Aslanova T.A. Dil fakültələri tələbələrinə ixtisas dilinin tədrisində tələbəyönümlülük prinsipi.....	126
RƏYLƏR	
F.Veysalli. Phonetics and phonology problems (United Kingdom, Cambridge International Press,London. 2016, 258 p.).....	130
FAKTLAR	
Джагоднишвили Т.И. Исторические контексты полемики Акакия Церетели и Нико Марра.....	132
DÜNYA DİLÇİLİYİ İRSİNDƏN	144
TƏBRİK EDİRİK	147
DİL HAQQINDA DÜŞÜNCƏLƏR: HEKAYƏLƏR, LƏTİFƏLƏR VƏ DEYİMLƏR	148

BAŞ REDAKTORDAN

Jurnalımızın hörmətli oxucuları,

xoş gördük sizləri jurnalımızın növbəti sayında,

İnanmaq istərdik ki, jurnalımızın yeni sayını səbirsizliklə gözləyirsiniz. Hər halda bizə gələn xəbərlər və mesajlar belə söyləməyə əsas verir. Artıq on ilə yaxındır ki, "Azərbaycanda Xarici Dillər" jurnalı çap olunur. Bu illər ərzində ətrafımıza kifayət qədər oxucu toplaya bilmişik. Bizim jurnalın hər sayının ərsəyə gəlməsi ağır mərhələlərdən keçir. Məqalə toplamaq, məqalələri redaktə etmək və çapa hazırlamaq ağır işdir. Onları rubrikalar üzrə düzmək və ilkin çapdan sonra bir daha nəzərdən keçirmək xeyli vaxt və enerji tələb edir. Amma buna baxmayaraq çalışırıq ki, jurnalımızın hər sayını vaxtında sizlərə çatdıraq. Mən jurnalın çap mətbəxinin bütün sirrlərini burada açıb göstərmək fikrindən uzağam. Oxucularımız bir şeyə əmin olmalıdırlar ki, biz az qüvvə ilə sizlərin etimadını doğrultmağa çalışırıq.

İndiki global dünyada savadlı və mütaliəni sevən adamların sayı günü- gündən azalır. İndi məişətimizə daxil olan yeni avadanlıqlar bizi yazılı məlumat mənbələrindən sürətlə uzaqlaşdırır. Aldığımız məlumatların əksəriyyəti elektron qurğuların payına düşür. Mən dəfələrlə müşahidə eləmişəm ki, bizim camaat avtobusda və ya metroda gedəndə ancaq telefonda nəyisə axtarır, əlinə kitab götürüb oxuyana rast gəlmək olmur. Ancaq inkişaf etmiş ölkələrin əksəriyyətində xalq yolda gedərkən mütaliə edir, sənişin qatara və ya avtobusa minib yerini rahatlayan kimi kitabını açıb oxuyur. Bu böyük mədəniyyətdir. Biz bunu unutmamalıyıq.

Bizi narahat edən ikinci məsələ jurnalımıza yazan məqalə və ya yazı göndərən adamların əksəriyyətinin yazdığını diqqətlə nəzərdən keçirmək istəməməsidir. Çox az adam tapılar ki, yazdığı məqalənin elmi aparatını bir daha nəzərdən keçirsin. Bəzi müəlliflər "Yazıya pozu yoxdur" deyiminin fərqinə varmırlar, kompüterdən çıxartdığı mətni bir də diqqətlə oxuyub redaktə etmək istəmirlər, əksər hallarda onlar elmi etikanı gözləməirlər, mənbələrlə istədikləri kimi davranırlar. Unudurlar ki, yeni yaradıcılığa başlayan adam özünə və başqalarına qarşı diqqətli olmalıdır. Jurnalımızın yeni sayının çapdan çıxması münasibətilə bütün oxucularımızı ürəkdən təbrik edir və onlara yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Jurnalın baş redaktoru və təsisçisi f.e.d., prof. F.Y. Veysəlli

e-mail: fveysalov@gmail.com

ANQLISIZMLƏR AZƏRBAYCAN KÜTLƏVİ INFORMASIYA VASİTƏLƏRİNDƏ

Açar sözlər: anqlisizmlər, kütləvi informasiya vasitələri, ingilis dili, müasir tendensiyalar

Ключевые слова: англицизмы, средства массовой информации, английский язык, новые тенденции

Key words: anglicism, Mass Media, English language, modern tendencies

Keçmiş sovetlər ittifaqında hökm sürdüyü dövrdə yaşamış orta və yaşlı nəslin danışığında rus kəlmələrinin daima Azərbaycan dilində danışarkən istifadəsi hələ də özünü qabarıq şəkildə büruzə verir. Nisbətən gənc nəslin danışığında isə daha çox türk və ingilis sözlərinə rast gəlmək olar. Əgər türk dilinin təsiri gənc nəslin daha çox türkdilli veriliş və filmlərə üstünlük verməsinə görə özünü büruzə versə, ingilis sözlərinin istifadəsi isə bu dilin qloballaşmasından irəli gəlir. Hazırkı dövrdə ingilis dilinə tələbat müasir dövrün qaçılmaz faktoruna çevrilib. Anqlisizmlərdən istifadə isə Azərbaycanda getdikcə böyük vüsət alır. Əslində bu heç də təəccüb doğuran məsələ deyil, çünki dünya dillərinin əksəriyyətində anqlisizmlər cüzi də olsa özünü büruzə verir. Lakin KİV-də, dərsliklərdə, elmi yazılarda anqlisizmlərin yerli-yersiz işlədilməsi, həqiqətən də, əcnəbi dilin dilimizə olan mənfi təsirinin göstəricisidir. Kütləvi informasiya vasitələri həm də dilimizin bugünkü vəziyyətini gələcək nəsillərə çatdırmaq üçün vacib mənbədir [1]. Müasir dövrdə, xüsusilə KİV dilində, anqlisizmlərin sayının artması linqvistləri narahat edən mühüm məsələlərdən birinə çevrilib.

Azərbaycan dilində işlənən bəzi alınma sözlərin necə yazılması məsələsi kimi, alınma sözlərlə bağlı müxtəlif aspektlərə zaman-zaman toxunulur [5]. Kütləvi informasiya vasitələrində bir sıra terminlər, təşkilat, qəzet-jurnal, telekanal adları gah ingilis, gah da Azərbaycan dilində yazılır. Məsələyə münasibət bildirən İ.Tahirovun qənaətinə görə, bu kimi sözlərin yazılışı ilə bağlı hələ də qəti bir fikir yoxdur: "Bəzən Avropa mənşəli həmin sözlər tələffüz formasına əsaslandırılaraq yazılır. Bu sözlərin yazılış forması seçilərkən səslənmə əsas götürülür. Amma əvvəlki illərdə də dilimizə bu tipli sözlər keçib. Bu gün hər kəs "wikipediya" sözünü "vikipediya" kimi yazır. Azərbaycan əlifbasında "w" qrafemi olmadığından bu qrafemlə yazılan sözləri biz tələffüz edildiyi kimi yazmalıyıq. Apostrofla yazılan bəzi əcnəbi adlar da səsləndiyi kimi yazılmalıdır. Bu kimi məsələlər, inanmıram ki, orfoqrafiya lüğətində əksini tapacaq. Amma Azərbaycan dilinin qanunları belə sözlərin tələffüz edildiyi kimi yazılmasını tələb edir [1].

Əksər dilçilərin də fikrincə, alınma sözün orijinaldakı kimi

yazılışı normal deyil. Hər bir alınma söz dilimizə uyğun olaraq yazılmalı və tələffüz edilməlidir [3]. Əgər dilimizin qayda-qanunlarını başqa dilin qayda-qanunları ilə qarışdırsaq, onda Azərbaycan dili inkişaf edə bilməz.

Əksər dilçilər isə alınma sözlərin yazılışının orijinalda olduğu kimi saxlanılmasının tərəfdarı deyillər. Onlar düşünürlər ki, alınma sözlər qəbul edən dilə uyğun olaraq yazılmalı və tələffüz edilməlidir. Dilçilər həm də dilimizin ayda-qanunlarını digər dillərin qayda-qanunları ilə qarışdırılmasını, nəticədə Azərbaycan dilinin inkişafdan qalacağını vurğulayırlar. A.Niftəliyev bütün medianın diqqətinə çatdırıb ki, Azərbaycan dilində, 32 qrafem var və bizim dilimizdə diftonqlar (iki səs birləşməsi) yoxdur: "Əgər biz "v" qrafemi əvəzinə "w", "ş"-nin əvəzinə "sh" birləşməsini yazırıqsa, deməli, əlifbamıza 34-cü işarə və diftonq əlavə edirik. Azərbaycan dilində diftonq yoxdursa, mətbuatın bu dəyişikliyi eləməyə də ixtiyarı yoxdur, çünki mətbuatın vəzifəsi cəmiyyətə informasiyanı dilin qayda-qanunlarına uyğun şəkildə aşılamaqdır, orfoqrafiyada dəyişiklik etmək, sözləri necə gəldi yazmaq yox [4].

Bu məsələ ilə daha yaxından tanış olmaq üçün 525-ci qəzet (14 oktyabr, 2015-ci il çərşənbə) №187 (4442) sayında kiçik araşdırma apardıq. Nəticədə bir çox anqlisizmlərə rast gəldik. Bir çox məqamlarda sözlərin Azərbaycan dilində qarşılığı olsa da, anqlisizmlərə üstünlüyün verilməsini müşahidə etdik.

Bəzən elə terminlər olur ki, onların Azərbaycan dilində həqiqətən də qarşılığı olmadığı üçün istifadəsi qənaətbəxş hesab edilə bilər. Lakin eyni bir məqalədə "mehmanxana" sözü ilə yanaşı həm /hotel/, həm də "otel" sözlərinin işlədilməsi isə heç də ürəkəçən hal deyil. Belə ki, müəllif eyni adlı sözü artıq Azərbaycan dilində bir dəfə yazmışdırsa, növbəti dəfə onu ingilis dilində verməsi lazımsızdır.

Anqlisizmlərin işlədildiyi məqalə başlıqları da diqqətdən kənar qala bilməz:

1. "Avro-2016 da *kuryoz* olay" [3, s. 8]. Burada işlədilən "kuryoz" sözü ingilis dilindən tərcümədə maraqlı, qəribə deməkdir. Əslində son zamanlar dilimizdə çox işlədilən türk mənşəli "olay" sözü isə hadisə deməkdir. Görəsən, öz dilimizdə normal qaydada bu başlığı versək yaxşı olmazmı? Əgər anqlisizm və türk mənşəli sözü işlətməsək, "Avro-2016 da qəribə hadisə" kimi bir başlıq alınar.

2. "*Pensiya* və müavinətlər *qrafikdən* əvvəl verilib" [3, s. 6]. Fikrimizcə, bu məqalə başlığında "pensiya" sözünü təqaüd, qrafik sözünü isə vaxt, zaman sözlərilə vermək olar. Beləliklə, məqalə başlığımız "Təqaüd və müavinətlər vaxtından əvvəl verilib" kimi alınacaq.

3. "Azercell-in dəstəyilə peşə təhsili sahəsində yeni layihəyə *start* verilir" [3, s. 2]. Müasir zamanda "start" sözünün dilimizə tərcüməsinin "başlamaq" olduğunu az qala az yaşlılar da bilir. Lakin bu sözün ictimai qəzetdə məqalə başlığında verilməsi heç də təqdirəlayiq hal deyil.

Qəzet materialını analiz edib belə nəticəyə gəldik ki, anqlisizmlərə daha çox aşağıdakı mövzularda rast gəlinir:

1. Siyasi-ictimai və iqtisadi mövzularda daha çox rast gəlinən sözlər aşağıdakılardır: *terror aktı, parlament, spiker, plenar, transfertlər, investisiya, devalvasiya, demoqrafik, monitoring*.

Son zamanlar, daha çox Şərqdə və bəzi Avropa ölkələrində baş verən dəhşətli qətlialmlar *terror aktı* adı altında qələmə verilir. Bu söz birləşməsi artıq bütün dillərdə anlaşılandır. Lakin buradakı /terror/ sözü olduğu kimi saxlanılsa belə, /akt/ sözü hadisə kimi verilə bilər.

Parlament latın mənşəli "parlamento" sözündən götürülüb. Bu sözün mənası *müzakirələr* deməkdir.

Spiker danışan, natiq kimi tərcümə olunsa da, siyasi termin kimi "iclası aparan" mənasında işlədilir.

Müasir dövrdə ingilis dilində səs gücləndiriciyə də */speaker/* deyilir.

Plenar bütün üzvlərin iştirakı ilə deməkdir.

Transfərtlər latın dilində */transfero/* pulötürmə, köçürmə deməkdir.

Investisiya yatırım, *monitorinq* yoxlama deməkdir.

2. İdman sahəsində işlədilmiş anqlisizmlər: *matç*, *çempion*, *arena* və s.

Matç sözü yarış və ya görüş deməkdir, bəzən bu sözün sinonimi kimi qarşılaşma sözü də işlədilir.

Çempion qalib və ya mübariz deməkdir. İdman sahəsində bu söz, 1730-cu ildən bəri birinciliyi tutan idmançılara şamil edilir.

Arena meydan deməkdir. Təəssüf ki, paytaxtımızda yeni tikilmiş idman mərkəzlərinin əksəriyyətini məhz */arena/* deyər adlandıırıblar: "ABU arena", "Backcell arena", "Milli gimnastika arenası".

3. Elmi və texniki sahələrdə rast gəlinən anqlisizmlər: mifoloji, obraz, konstruktiv, epoxa.

Mifoloji əfsanəvi, *obraz surət*, *konstruktiv əməli*, *epoxa era* deməkdir.

Bəs görəsən anqlisizmlərin KİV-də, xüsusi ilə qəzet səhifələrində aşırı istifadəsi vacibdirmi?!

KİV materiallarında anqlisizmləri üç meyara görə qruplaşdırmaq olar:

1. Azərbaycan dilində sinonimi mövcud olan sözlər: */monitorinq aparmaq/* (yoxlama aparmaq), */real/* (həqiqi), */mental/* (əqli), */ironik/* (kinayəli), */tolerant/* (dözümlü), */humanist/* (insanpərvər), */praktika/* (təcrübə), */fundamental/* (əsaslı), */neqativ/* (mənfi), */pozitiv/* (müsbət), */sektor/* (bölmə), */mental/* (əqli), */struktur/* (quruluş), */temperatur/* (dərəcə), */fundamental/* (əsaslı), */innovativ/* (yeni);

2. Adətən dilimizdə qarşılığı olmayan, lakin eyni zamanda da hər kəsə məlum olan alınma sözlər: */problem*, *futbol*, *beton*, *jeton*, *disbalans*, *ipoteka*, *devalvasiya*, *episentri* və s.

F.Y.Veysəlli "Aztrend" xəbər portalına verdiyi müsahibədə sözlərin alınması ilə bağlı maraqlı fikir söyləyib: "Əgər televizor, diktafon, radio sözlərini alınma söz kimi qəbul etmişiksə, biz indi onların qarşılığı kimi yenidən söz ixtira edən deyilik. Bu, heç mümkün də olmaz. Çünki həmin sözlər bu məhsulları istehsal edib bazara çıxaran xalqların dilində yaranıb. Türklər maşını araba kimi qəbul ediblər. Ancaq biz indi maşınları "dördüyaq", "özüqacan", "özüdayanan", "təkərli araba" deyər bilmərik. Çünki maşınların da hər birinin öz adı var. Axı, "Mən bazardan "Mercedes" aldım" əvəzinə, "dördtəkərli araba aldım" deyər bilmərik" [5].

3. Qəzet və jurnallarda ingilis dilində olduğu kimi orijinal şəkildə çap edilmiş ingilis sözləri: "British Council" (Britaniya konsulluğu), əslində */British Council/* təşkilat adıdır.

Bu sözlərdən bəziləri artıq lüğətimizə daxil edilib. Bəziləri isə çox güman ki, ya mənalərini itirəcəklər, ya da zamanla istifadədən çıxarılaçaqlar. Bəs görəsən öz ana dilimizdə qarşılığı ola-ola anqlisizmlərdən istifadəyə nə üçün meyil göstərilir? Çox güman ki, müasir dövr texnologiyası, internetin istifadəsi, ingilisdilli kanalların baxılmasına meyil, bir çox məlumatların ingilis və ya hər hansı bir digər əcnəbi dildən tərcüməsi, anqlisizmlərin geniş istifadəsinə və hətta KİV-mizə daxil olmasına səbəb olub.

Dilin lüğət tərkibinin zənginləşməsi yalnız yerli-yersiz anqlisizmlərin sayəsində baş verərsə, o zaman dilimiz inkişaf edə bilməz. Bunun üçün insanların daha çox oxuduğu qəzet, jurnal, internet xəbər portalında yazılan məqalələrin düzgün qaydada verilməsinə diqqət yetirsək məqsədəüyükün olar.

Ədəbiyyat:

1. <http://ulfet-az.com/social/6304>
2. Roswitha Fischer. *Anglicisms in Europe: Linguistic diversity in a Global context.* Cambridge Scholars Publishing, 2008. p. 334
3. "525-ci qəzet" (14 oktyabr, 2015-ci il çərşənbə) №187, (4442)
4. <http://www.sherg.az/2012/07/17/read=52589>
5. <http://az.trend.az/azerbaijan/society/2150534.html>; F.Veysəlli. Seçilmiş əsərlər. III cild. Bakı: Mütərcim, 2016, s. 417

Аббасова М.Ю.

**Англицизмы в средствах массовой информации Азербайджана
(Резюме)**

Глобализация английского языка повлияла почти на все языки мира. Это показывает себя в употреблении англицизмов в разных сферах жизни, а больше всего в средствах массовой информации. Цель настоящей статьи найти англицизмы в средствах массовой информации Азербайджана. Объектом изучения является азербайджанская газета "525-ci qəzet". В статье даны примеры, которые были разделены на группы по употреблению англицизмов в разных газетных разделах.

M.Y.Abbasova

**Anglicisms in Azerbaijani Mass Media
(Summary)**

Globalization of the English language has its impact on almost all the languages all over the world. It mainly shows itself in the usage of anglicisms in most spheres of life, and mainly in Mass Media. The aim of the article is to identify anglicisms in Azerbaijani Mass Media, and find out the reasons of penetration of anglicisms into Azerbaijani. The study was implemented on Azerbaijani newspaper "525-ci qəzet". In the article there are given samples which are divided into groups according to the newspaper themes.

Rayçi: f.e.d., prof. F.Y.Veysəlli